

УДК 82-93+002.2

Е. І. Озар*Українська академія друкарства***ДИТЯЧА ЛІТЕРАТУРА
ЯК ОБ'ЄКТ ВИВЧЕННЯ В УКРАЇНСЬКІЙ НАУЦІ
кінця ХІХ–початку ХХ століття**

Оцінюється інтелектуальна спадщина тих видатних діячів української науки й освіти, письменників (І. Франка, Б. Грінченка, Х. Алчевської, С. Русової, С. Сірополка та ін.), які у своїх працях зверталися до проблем дитячої книги та дитячого читання, заклали підвалини як самої української дитячої літератури, так і науки про неї.

Дитяче книго- та пресовидання, педагогічно-психологічні дослідження, дитина-читач, диференціація читацької аудиторії, жанрово-тематична характеристика творів

Перші спроби теоретичного осмислення феномена дитячої літератури в історії української науки припадають на кінець ХІХ–початок ХХ ст. і пов'язуються, насамперед, з Галичиною. Саме тут в означений період було локалізоване видавання україномовної дитячої літератури. Пожвавленню дослідницьких пошуків в окресленій царині сприяло, з одного боку, зростання активності українців у політичній та культурній сферах суспільного життя, зосередження уваги на проблемах національної освіти та національного книго- і пресовидання, для дітей, а з другого — бурхливий розвиток європейської науки, зокрема педагогіки та вікової психології, які «обернулися обличчям» до теми дитинства і дитини.

Почавшись із поодиноких публікацій наприкінці ХІХ ст., згодом, уже в 20–30-х рр. ХХ ст., обговорення проблем дитячої літератури і дитячого читання набуло доволі регулярного характеру. На початку ХХ ст. особливо активними були діячі Руського товариства педагогічного (О. Барвінський, В. Білінський, Д. Лук'янович, К. Малицька, К. Паньківський та ін.), які видавали дитячий журнал «Дзвінок» (1890–1914), уклали та оприлюднювали «програми подальшого впливу на дитячу літературу». З часом коло тих, хто доєднувався до загальної дискусії, постійно зростало, а спектр проблем — розширювався.

Ця дискусія розгорнулася головню на сторінках педагогічної та просвітянської преси, зокрема «Учитель», «Українська школа», «Рідна школа», «Рідна мова», «Методика і шкільна практика», «Шлях освіти», «Шлях виховання і навчання» тощо. Спорадично публікації, дотичні питань дитячої книги, з'являлися й на сторінках книгознавчої періодики (часописах «Книгарь», «Книжник», «Українська книга», «Книжка», «Бібліотечний порадник» тощо). Своїми думками і спостереженнями обмінювалися педагоги і психологи, книгознавці та бібліографи, які часто мали власний практичний досвід у царині дитячої літератури та публіцистики (Я. Біленький, В. Великанович, М. Галушчинський, М. Гнатишак, Є. Грицак, Б. Заклинський, А. Крушельницький,

І. Лобай, В. Калинович, Я. Романенко, О. Тарнович, С. Шах та ін.). Об'єднавчою для переважної більшості публікацій була думка про значну роль дитячої літератури в реалізації ідеї створення української за змістом навчання і за духом виховання школи, здатної протистояти асиміляційним процесам. Вона розглядалася як потужне знаряддя для реалізації вельми важливих і, одночасно, складних в умовах бездержавності навчально-просвітницьких завдань.

Через відомі історико-політичні обставини тривалий час означена спадщина залишалася невідомою науковому загалу. Її замовчувано в радянських «історіях» української дитячої літератури та її дослідження [2–3]. Повернення напрацьовань видатних українських просвітян того часу в сучасний контекст почалися лише на початку нового століття [4–8]. Та повна реконструкція історії питання ще не завершена.

Сьогодні вкрай важливо «перепрочитати» крізь призму сучасних знань праці видатних діячів української науки, освіти, культури, які зверталися до проблем дитячої літератури, книги, дитячого читання, чий літературний, публіцистичний, видавничий і, водночас, науковий досвід надає висловленим думкам особливої ваги і значущості. Саме у цьому полягає мета статті. Актуалізуючи найціннішу, з нашого погляду, інтелектуальну спадщину минулого, ми крок за кроком відбудовуємо історію як самої української дитячої літератури, так і науки про неї.

Одним з перших, хто порушив проблему ефективного писання для дітей, до того ж в контексті проблем дитинства, був І. Франко. У своїх поглядах письменник пройшов шлях від абсолютизації виховного призначення дитячої книги до глибокого і комплексного потрактування її соціальних функцій. Він вважав, що дитячий твір призначений не лише виховувати високі моральні якості майбутньої людини — у царині так званого духовного виховання, а й розвивати її, подаючи багато цінного пізнавального матеріалу, зумовлюючи допитливість, зацікавленість у нових знаннях, науках, різних проявах суспільного життя. І. Франко як талановитий письменник і науковець зміг чітко означити основні параметри ефективного твору, адресованого дітям: грамотна адаптація літературного матеріалу до дитячого сприйняття, а також до реалій тогочасного українського життя, новизна та оригінальність ідей, вдалий вибір жанру, естетична виразність («поетикальність»), живий та зрозумілий виклад [6].

Найбільшу цінність для історії вивчення української дитячої книги, на нашу думку, мають статті І. Франка, в яких він викладає своє бачення жанру казки — передмова до упорядкованого І. Франком видання «Галицькі народні казки», «з уст народу» записані О. Роздольским» (1895), «Хто такий «Лис Микита» і відки він родом» (1896), передмова до збірки «Коли ще звірі говорили» (1899, поширений варіант 1903), «Байка про байку» (1898), першу частину якого можна розглядати як теоретичну розвідку, присвячену специфіці дитячої літератури, «Національний колорит у казках Бодян-

ського» (1903), а також автокоментарі, якими Франко-письменник часто супроводжував видання своїх творів для дітей, і в яких намагався означити основні засади та завдання цієї специфічної галузі літературно-художньої творчості.

І. Франко розглядав дитячу літературу як складову частину літератури «для дорослих», а тому вважав, що немає тем і сюжетів, неприйнятних для дітей, немає спеціальної «дитинячої» манери розмови з маленькими читачами, а також гостро висміював авторів, що демонстрували недовірливе ставлення до дитячого розуму, дитячого світосприймання і були здатні притлумити в дитині «здоровий смак», радив розмовляти з дитиною з повагою, «своїм» (дорослим) голосом: «Но коли дитина уже до тої степені дозріла, що може і повинна читати, то не належить кормити її казками і дивесями, ані безчисленними «повістками», наслідуючи совсім по-дурному дитинячий спосіб бесідування, у котрих звичайно ніт содержания; не належить давати їй сентиментальних і романтичних безсмыслиць, но вибирати письма, котрі образують розум, ублагороднюють чувство, будять рівночасно ум і Духа і становлять таким способом здоровий корм души»¹.

Чи не першим комплексну оцінку явища дитячої книги не лише як літературного твору, а як твору, тісно взаємопов'язаного з формою його видавничого втілення, дав талановитий просвітянин і мовознавець-лексикограф Б. Грінченко. У статті «Періодичні видання для дітей» (1892) він одним з перших, по суті, сформулював концептуальні засади створення та функціонування комунікативно ефективного видання для дитячої читацької аудиторії, і не лише періодичного [7]. До них Б. Грінченко відносив чітке розуміння під час підготовки майбутнього видання його основних типологічних характеристик — цільового призначення, адресності, тематики і проблематики.

Грінченко-практик видавничої справи негативно ставився до поширеної у ті часи тенденції адресувати періодичні видання одночасно дітям і «народові» — неграмотним або малограмотним дорослим. Він слушно вважав, що це однозначно тільки шкодитиме в справі читання і дітям, і народові. Для дітей нецікавими і незрозумілими будуть ті статті, що цікавитимуть дорослого, нехай і малоосвіченого читача, наприклад, статті про господарство, громадський лад, державні справи тощо. Натомість старших не цікавитимуть дитячі оповідання, «і опріч того буде ще одна шкода: бажаючи, щоб в журналі не було нічого нездатного для дитячого читання, редактор поневолі звзуть літературний матеріал і для народу, — напр.: всі твори про відносини сімйові мусять не існувати в такому спільному журналі, — і це ми й бачимо

---

¹ Франко І. Женина-мати, опублікована в журналі «Друг» (1875-1876 рр.). Цит за Женина-мати: додаток 1 //Тихолоз Н. Казкотворчість Івана Франка (генологічні аспекти)/ Наталя Тихолоз.— Львів: Львів: вид-ня Ін-ту літ-ри ім. Т. Г. Шевченка НАН України, 2005. — С. 283.

справді»². Прикметно, що порушена тут проблема — проблема типологічної «аморфності» видань для дітей — залишається не менш гострою й сьогодні. І в неї те саме коріння: сучасні видавці, аби за будь-яку ціну збільшити наклад, часто намагаються невмотивовано розширювати читачку аудиторію своїх видань.

Дотепер не втрачають своєї актуальності й визначені Б. Грінченком основні риси публіцистичної й літературної творчості для дітей. Це моральність і реалізм, поміркована фантазійність, змістовність та поетичність («артистичність»): «Тільки артистично написаний твір може вчинити вражіння з потрібною міццю. Мусять бути артистичні ще й на те, щоб з самого початку дитяча душа знайомилась з тим і звикала до того, що правдиво і артистично в штуці, щоб розвивалося й зростало у дітей естетичне почуття. Коли твір буде артистичний, правдивий, то він буде цікавий і не самим дітям, а так само й дорослим»³.

Майже 100 років тому Б. Грінченко зацентрував на проблемі авторства в дитячій літературі, засуджуючи графоманство, схематичність й епігонство, яких, на жаль, дитяча література не позбавилася й до сьогодні. Як практик, він постійно наголошував на тій відповідальності, яку несе видавець за якість редакційно-видавничої підготовки дитячих видань. У сучасних умовах падіння загальної видавничої культури це звучить також вельми актуально.

Тритомний бібліографічний покажчик «Что читать народу?» (1884–1906)⁴, укладений відомою діячкою українського просвітянського руху, активним членом товариства «Просвіта» Х. Алчевською разом із групою вчителів, традиційно оцінюють як визначне явище української бібліографічної науки, однак його можна розглядати і як першу працю, спрямовану на свідому, методично обгрунтовану організацію читання, зокрема дитячого. Х. Алчевська, маючи досвід викладання грамоти у так званих «недільних школах», надзвичайно важливим аспектом своєї діяльності як педагога вважала вивчення читачьких інтересів, запитів малоосвічених верств суспільства.

Рекомендаційні покажчики літератури Х. Алчевської, що поділялися на групи і за віком читачької аудиторії, містили літературу, пропоновану для комплектування тодішніх шкільних бібліотек. «Х. Алчевська та її колеги експериментально довели, що читачеві з «низів» (українська дитина часто належала саме до такого соціального прошарку — Е. О.) не потрібна якась особлива «народна» література, яку нерідко підміняли макулатурними виданнями, оскільки цей читач здатний сприймати і розуміти все» [1, С. 74].

² Цит. за Грінченко Б. Періодичні видання для дітей//Ми і наші діти. Дитяча література. Мистецтво. Виховання: зб./ОПДЛ ім. Л. Глібова. — Нью-Йорк; Торонто, 1965. — С. 256.

³ Там само, С. 258.

⁴ Что читать народу? Критический указатель книг для народного и детского чтения / Составлен учительницами Харьковской частной Воскресной школы Х. Д. Алчевскою, Е. Д. Гордеевой, А. П. Грищенко и др. — С.-Пб., 1884. — [Т.1.]; Что читать народу? Критический указатель книг для народного и детского чтения / Составлен учительницами Харьковской частной Воскресной школы Х. Д. Алчевскою, Е. А. Алчевскою, А. А. Алчевскою и др. — С.-Пб., 1889. — [Т. 2].

До важливої проблеми комунікативної ефективності позашкільної літератури, яка пропонувалася для читання українській молоді наприкінці XIX ст., звертався у циклі статей «Лектура для молодіжці» (1891), а також «Характеристика дитячих видань. Які вони є нездалі і які вони повинні бути» (1886) письменник і педагог, громадський діяч П. Кирчів. Найважливішою мотиваційною у читанні літератури просвітянин вважав зацікавленість, він наголошував, що потрібно «не дресувати дівтка, а розвивати в ньому самосвідомість, здоровий розсудок... розширювати круг його відомостей матеріалами практичними, потрібними в життю... є найважливіша річ, добір відповідної лектури для образования по-за школьного, де дівтвак має сам право вибору для себе найбільше займаючого матеріалу, а не як в школі, де для него вибирають матеріаль...»⁵. Інакше кажучи, на противагу школі, де за дитину вирішують, що їй читати, у позашкільному житті вона повинна мати право вибору відповідно до своїх зацікавлень.

Статтю відомого історика і педагога, активного діяча Руського Педагогічного Товариства О. Барвінського «Література для руской молодежи» (1884) можна розглядати як одну з перших спроб класифікацій дитячих творів і видань, в якій жанрово-тематичні особливості твору й форма його видавничого втілення безпосередньо ув'язувалися з віком юного адресата. Так, найпридатнішими для дітей 8–9 років визнавалися ілюстровані книжечки, які могли б висвітлювати певний предмет початкової школи, забавляти дітей, розширити світогляд, тренувати мовлення і пам'ять. Для дітей середнього і старшого віку палітра творів розширювалася, до неї вводилися казки і перекази для розширення дитячої фантазії; байки і приказки для подання у легкій формі моральних настанов; оповідання про славні події минулого для науки і виховання; історичні оповідання та біографічні нариси для підготовки дітей до сприймання наукової інформації та для доповнення сухого шкільного матеріалу; описи подорожей, нариси для інформування про розвиток географічної науки, про дослідження Батьківщини і країн світу; твори про «науки природні» (хімія, фізика тощо) для розуміння природних явищ⁶. Важливо, що ці перші теоретичні узагальнення були апробовані під час видавання «Дзвінка», членом редколегії якого був О. Барвінський. Як один з перших творців українських підручників на сторінках газети «Учитель» у серії публікацій під назвою «Яке призначення має читанка в народній школі і як нею треба користуватися» (1889) він описав вимоги до українського підручника, що на той час ототожнювалася переважно навчальною книгою з читанням.

Чи не першою спробою системного розгляду багатоаспектної проблематики літературної творчості й книговидання для українських дітей та юнацтва стала доповідь К. Малицької на Першому Українському Просвітньо-

⁵ Кирчів П. Лектура для молодежи / Павло Кирчів // Учитель. — 1891. — Ч. 4/5. — С. 67–70.

⁶ Барвінський О. Література для руской молодежи / Олександр Барвінський // Школьна часопись. — 1884. — Ч.4. — С.25–30.

економічному Конгресі 1909 р. У ній знайшли відображення інституційно-організаційні, творчі завдання розвитку дитячої літератури, вказано на потребу функціонування інституту критики дитячих видань, описано основні джерела формування видавничого репертуару як із видань творів пізнавального характеру («образкові видання передовсім наших питомих образів природі і нашої краю — пожадані короткі»), так із видань творів художніх («правдиво артистичні поезії для захоронок — забави і гри діточі — казки, легенди, перекази — належить черпати з пребагатого українського фольклору, перерабляючи їх відповідно до ступеня розвитку дітвори»); наголошено на тому, що паралельно із народною творчістю, класикою, слід видавати «нові писання»⁷. У пізніших статтях «Книжка в діточому світі» (1925), «Що наші діти читають? З нагоди місяця преси (1934)» К. Малицька, писала поміж іншим і про потребу упорядкувати термінологію відповідних досліджень і практичної сфери, визначитися із поняттями «дитяча література» і «література для дітей».

Висунута К. Малицькою теза про особливу роль друкованого слова у всебічному гармонійному розвитку дитини як особистості стала вихідною у подальшому обговоренні проблем дитячої книги: «добра книжка — се один з переважних чинників, виховуючи яким можемо впливати на інтелектуальний і моральний розвиток молодого покоління. Книжка піддає дітям нові гадки, будить їх здібності, розвиває не раз дрімучого генія — се підстава, се средство до здобування власними силами дальшого образования, се ґрунт під виріст нових грядущих поколінь»⁸.

Добре розумів, який пізнавальний і виховний потенціал має друковане слово, педагог і книгознавець С. Сірополко, тому розглядав проблеми освіти і школознавства у тісному взаємозв'язку з проблемами українського дитячого пресо- та книговидання [7]. Вчений належав до тих, хто, покликаючись на тодішні «науково-психологічні дані про істоту дитячої природи», визнавав самостійність дитячої літератури, її окремішність.

У статті «Казка як матеріал дитячої літератури» (1925), дискутуючи з прихильниками доволі поширеного на той час заперечення казки як жанру, який шкідливо впливає на дитину, С. Сірополко розкриває потужний виховний потенціал казок, їх можливості у формуванні світогляду дитини, її духовному розвитку. У статті «Перекладна дитяча література» (1924) він рекомендує кращі, на його думку, твори світової дитячої літератури, перекладених з російської, французької, німецької, англійської, італійської, грецької, чеської, польської та скандинавських мов, гідні поширення серед юних українських читачів.

---

⁷ Малицька К. Видавництва для дітей і молодіжі/ Костянтина Малицька// Пропам'ятна книга. Перший Український Просвітно-економічний Конгрес, уладжений Товариством «Просвіта» в сороколітє заснування у Львові в днях 1 і 2 лютого 1909 року: протоколи і реферати/ Зрад. І.Брик, М.Коцюба. — Львів: Просвіта, 1910. — С. 126–153.

⁸ Там само, С. 127.

У публікаціях 20–30-х рр. ХХ ст. багато уваги приділялося вивченню психологічних, психофізіологічних та когнітивних можливостей дитини як читача-реципієнта, проблемі диференціації дитячої та юнацької читацької аудиторії на вікові групи відповідно до різних періодів соціалізації дитини, характеру можливих читацьких запитів кожної вікової групи, а також психолого-педагогічним засадам дитячого читання (В. Барагура, С. Бачинський, Я. Біленький, П. Біланюк, П. Будз, М. Галущинський, З. Вільшанецький, В. Калинович, А. Княжинський, П. Кривоносок, Я. Кузьмів, М. Куцій, Я. Мацюк, Д. Петрів, О. Тарнович, П. Шеремета, І. Ющишин та ін.).

Особливе місце серед них посідали праці С. Русової, зокрема «Теорія і практика дошкільного виховання» (1924), «Соціальне виховання. Його значіння в громадському житті» (1930), «Дещо про сучасну дитячу книжку» (1935), «Що читає наша молодь» (1937). Вони можуть бути цінним матеріалом для вивчення історії досліджень адресності як однієї з визначальних типологічних ознак творів самої дитячої літератури та їх видань. Вельми важливим є, на нашу думку, те, що науково-практичний доробок С. Русової, як і вся її широкомасштабна діяльність мали загальноукраїнський резонанс.

Тривала професійна причетність до видавничої справи пояснює вміння Русової-вченої бачити проблеми української дитячої книги невіддільно від питань організації шкільної освіти та позашкільного виховання [1]. Добре знайома із досягненнями світової науки, С. Русова плідно досліджувала взаємозалежність між психофізіологічними можливостями дитини на різних етапах життя, її можливими читацькими уподобаннями та книжками, що здатні їх задовольнити: «... кожна дитина дуже відрізняється від дорослої людини, ... існують загальні типи дітей і разом з цим — дуже великі різниці межі поодинокими дітьми; і з цею одмінною індивідуальністю дітей треба рахуватися...»⁹.

На початок ХХ ст. припадають спроби проведення перших соціологічних опитувань серед українських дітей. У публікаціях Є. Грицака («Матеріали до анкети на тему «Що читає українська шкільна молодь, та що їй подобається?», 1923), В. Калиновича («Чого домагаються наші діти? (Вислід анкети в українських середніх школах», 1925) містилися не лише реальні результати анкетувань і спостережень за читацькою поведінкою тодішньої дитини, а й обґрунтовані рекомендації щодо визначення дитячої лектури, що відповідала тогочасним потребам дитини певного віку. Подібні дослідження сприяли поступовому переходу дитячого книго- та пресовидання від аматорства до професійної справи.

Прикладом може бути діяльність видавництва М. Таранька: опираючись на здобутки психології та психофізіології у вивченні юного читача, видавець запропонував найефективнішу у тодішніх умовах диференціацію юних читачів: діти 2–4-х років; діти 3–6 або 4–6 років; діти 7–10 років; підлітки («вік

⁹ Теорія і практика дошкільного виховання / Софія Русова. — Прага: Український Громадський Видавничий фонд, 1924. — С. 3

молодіжжі» 10–15 років). Її ефективність було підтверджено затребуванням та комерційним успіхом його видавничих проєктів [5]. І нехай таких прогресивних видавців було не багато, однак досвід М. Таранька засвідчив, яких результатів можна було досягти, вдало поєднуючи теорію і практику видавничої справи в царині української дитячої літератури.

Отже, як бачимо, зародження української дитячої книго- та пресо-видання спричинило зацікавлення з боку видатних діячів української літератури і науки, представників різних соціогуманітарних сфер. Воно підсилювалося сплеском уваги до дитини в тогочасній європейській науці. На початку ХХ ст. уже робилися спроби розглядати феномен з різних точок зору, та провідним залишався мотив служіння книги завданням національного виховання. Очевидно й те, що у цій дискусії прогалин залишалося більше, ніж досліджених ділянок, фрагментарність переважала над системністю, а публіцистичність — над науковістю.

Однак саме з напрацювань цього періоду почалася українська історія осмислення феномена дитячої літератури і книги. Уважне їх вивчення доводить, що «це ми вже мали, це вже у нас було і «якщо не розвинулося далі, то лише внаслідок обставин суспільно-політичного характеру, а не через інтелектуальну обмеженість чи низький культурний рівень українців» [1, С. 12]. Чимало думок, відчитаних в інтелектуальній спадщині попередників, і сьогодні звучить напрочуд актуально.

1. Видавнича справа та редагування в Україні: постаті і джерела (XIX –перша третина ХХ ст.): навч. посіб. / за ред. Н. Зелінської. — Львів: Світ, 2003. — 612 с. 2. Дитяча література: посіб. для студ. пед. ін-тів та уч-щ /Д. Білецький, Ф. Гурвич, І. Проценко та ін. — К. : Рад. Школа, 1967. — 544 с. 3. Кіліченко Л. Українська дитяча література: навч. посіб./ Л. Кіліченко, П. Лещенко, І. Проценко. — К. : Вища школа, 1979. — 334 с. 4. Корнєєва Г. Українська дитяча книжка Галичини (друга половина XIX ст. – 1939 р.): історико-книгознавчий аспект / Г. Корнєєва ; Львівська галерея мистецтв ; Музей «Русалка Дністрова» ; Музей-садиба Маркіяна Шашкевича. — Львів, 2004. — 300 с. 5. Кусий Л. Михайло Таранько — редактор і видавець українських часописів та книжкових серій для дітей і молоді (1919–1939 рр.): автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. наук із соціальних комунікацій: спец. 27.00.05/ Леся Кусий. — К., 2009. — 18 с. 6. Огар Е. Іван Франко — теоретик і практик в царині дитячої літератури / Е. Огар // Матер. міжнар. наук. конгресу «Іван Франко: дух, наука, думка, воля (до 150-річчя від дня народження) / відп. ред. І. Вакарчук. — Львів : Львів. Нац. ун-т ім. Ів.Франка, 2010. — Т.2. — С. 1034–1041. 7. Огар Э. Степан Сирополко — книговед и библиограф / Э. Огар // Историко-библиографические исследования. — 2002. — Вып. 9. — С. 66–97. 8. Огар Е. Функціональність дитячого часопису: актуалізація теоретичних поглядів Б. Грінченка / Е. Огар // 36. пр. НДЦ періодики ЛНБ ім. В. Стефаника. — Львів, 2006. — Вип. 14. — С. 327–336. 9. Стадницька Ю. Роль галицької дитячої періодики 20-30-х рр. ХХ ст. у становленні української пізнавальної літератури): автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. наук із соціальних комунікацій: спец. 27.00.05 / Ю. Стадницька. — К., 2009. — 20 с.

ДЕТСКАЯ ЛИТЕРАТУРА КАК ОБЪЕКТ ИЗУЧЕНИЯ В УКРАИНСКОЙ НАУКЕ конца XIX – начала XX века

Дана оцeнка интеллектуальному наслeдiю iзвeстних деятeлeй украинской науки и просвeщeния, писатeлeй (И. Франко, Б. Гринченко, Х. Алчевской,

С. Русовой, С. Сирополко и др.), которые в своих работах обращались к теме детской книги и детского чтения, формировали основы как самой украинской детской литературы, так и науки о ней.

CHILD'S LITERATURE AS OBJECT OF STUDY IN UKRAINIAN SCIENCE OF END OF XIX–BEGINNING OF XX AGE

The article is devoted to evaluation of the intellectual heritage of prominent Ukrainian scholars, teachers and writers (I. Franko, B. Hrinchenko, H. Alchevs'ka, S. Rusova, S. Siripolko and other) who appealed to the issues of children's books and children's reading and formed the basis of both the Ukrainian children's literature and it's science.

Стаття надійшла 26.03.2012

УДК 655.42

Г. П. Грет, Д. І. Міненко

Видавничо-поліграфічний інститут НТУУ «КПІ»

ВПЛИВ КОМУНІКАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ НА ДІЯЛЬНІСТЬ ВИДАВНИЦТВА

Досліджується сучасний стан комунікаційної політики видавництв України, зокрема науково-видавничого об'єднання «Дух і Літера» та пропонуються шляхи її поліпшення.

Видавництво, виставка, реклама, ярмарок, збут, персональний продаж

Успішна діяльність підприємств видавничої справи України в сучасних умовах можлива при врахуванні всіх особливостей ринку видавничої продукції, макросередовища, з використанням принципів і механізму маркетингу, як філософії бізнесу. Останніми роками спостерігається значне підвищення ролі маркетингових комунікацій як складової частини маркетингу. Ефективні комунікації зі споживачами стали ключовим чинником успіху кожного видавництва. Сучасний маркетинг потребує набагато більше, ніж створення товару, що задовольняє потреби клієнта. Видавництва мають здійснювати комунікацію зі своїми клієнтами, але при цьому у ній не може бути нічого випадкового. Вміння ефективно комунікувати є одним із стратегічних ресурсів видавництва. Вдало використані засоби комунікаційної політики книговидавничих підприємств приводять до збільшення обсягів продаж та, відповідно, поліпшення фінансового стану підприємства, зростання доходу та прибутку, оптимізації його економічних показників та рентабельності. Саме цим обґрунтовується актуальність питань, викладених у цій статті.